

motiválttá tenni az ebben érdekelt valamennyi felet, legyen az iskola, tanuló, szülő, vagy maga a képzőhely. Azért, hogy még inkább elterjedjen ez a képzési forma. Pár nappal ezelőtt egy megbeszélésen az MKIK képviselője elmondta azt a megdöbbentő adatot, hogy a gazdálkodó szervezetek mindössze 2%-a foglalkozik tanulók képzésével. Ebben még sok lehetőség van, ezért olyan eljárásokat kell kidolgozni a fejlesztés során, hogy még több gazdálkodó szervezet ismerje fel e képzési forma előnyeit. Egyébként ez most is rentábilis gazdaságilag, de úgy látszik, hogy komolyabb fejlesztés kell ahhoz, hogy ezt a két százalékot növelni tudjuk.

A szakmai vizsgarendszerről, a feladatbankról, illetve a tananyagfejlesztésről összefoglalóan szeretnék néhány szót szólni, hiszen ezek a fejlesztések szorosan összefüggnek, egymásra épülnek. Elindult az a program, amelynek talán az OKJ-hoz, és az Önök mindennapi életéhez legközelebb eső része a feladatbank kialakítása és a tananyagfejlesztés, amely most már lehetővé teszi, hogy Önök az új OKJ-hoz kapcsolódó képzéseket nyomtatott tananyag segítségével folytathassák a lehető legeredményesebben. A sikerhez szakértelemre van szükség, amihez az NSZFI a maga részéről adja a „know how”-t, vagyis, hogy hogyan kell kialakítani a feladatokat és az SZVK-hoz kapcsolható tananyagokat. Ismerjük a folyamatot, de nem lehet olyan széleskörű szaktudásunk, amely szakképesítésről-szakképesítésre végighaladva létrehozza a feladatokat és a tananyagokat. A szakértők, vagyis Önök és a munkatársaik azok, akik hozzájárulhatnak a programok sikeréhez. Az NSZFI honlapján hónapok óta megtalálható egy szakértőknek szóló pályázati felhívás, amire több, mint nyolcszázan jelentkeztek eddig. Egy e-learning tananyag elsajátíttatását követően elbeszélgettünk valamennyiükkel, és így megismerve a lehetőségeiket tudjuk megbízni őket bizonyos feladatokkal. Arra szeretném kérni Önöket és a kollégáikat, hogy ha van megfelelő elszántságuk, akkor Önök is legyenek a munkatársaink! Jelentkezzenek erre a szakértői felhívásra, és később, amikor ugyanilyen tárgyban közbeszerzési eljárás keretében keresünk szakértőket, akkor is biztosítsanak lehetőséget maguknak és munkatársaiknak, hogy a nyertes cégeken keresztül szakértői tevékenységet fejthessenek ki. Ez a garanciája a TÁMOP 2.2.1 sikerének, és ebben bízva köszönöm meg az Önök figyelmét, és további jó tanácskozást kívánok! Köszönöm szépen!

KÖLLŐ JÁNOS • Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért

Köszönöm szépen a bemutatást, és a lehetőséget, hogy itt beszélhetek, noha nem vagyok szakértője az oktatásnak semmilyen módon, de az a két könyv, vagy könyvfejezet amelyekről most beszélni szeretnék, azok mégis csak kapcsolódnak ehhez a területhez. Az egyik a „Zöld könyv”, a másik a „Munkaerőpiaci tükrök” című évkönyv sorozat, ami az OFA³ és a Közgazdaságtudományi Intézet kiadásában jelenik meg, most már tíz éve. A 2008. évi száma tartalmaz egy terjedelmes tanulmányt arról a kérdéstről,

hogyan az érettségit nem szerzettek szakmunkás oklevele miként értékesül a munkaerőpiacon, illetve milyen tényezők állnak az elmúlt tizenöt-húsz évben bekövetkezett romlás hátterében.

Mik a válságtünetek? Sokan érvelnek azzal, hogy a szakképzés összeszűkülése a válság legfontosabb jele, de – azt gondolom –, hogy ez az érvelés nem vet számot a ténnyel, hogy milyen mértékben alakult át a szakképzés szerkezete. A középfokú oktatásból valamilyen szakképesítéssel kilépők aránya valóban visszaesett a rendszerváltás után, de utána visszakúszott a nyolcvanas évek vége táján mért szintre. Abszolút értelemben is magas maradt az érettségit nem nyújtó szakiskolai képzések száma. Azok a gyerekek, akik nem főiskolán, egyetemen tanulnak tovább, hanem az általános vagy a középiskola után elhelyezkednek, illetve el szeretnének helyezkedni, nagyobb részben ma is a szakiskolák végzettjei, lemorzsolódottjai. Nem ez az igazi válságtünet, hanem az, hogy csökkent, illetve egyes területeken teljes mértékben elveszett a szakmunkás oklevél piaci értéke. Az a válságtünet, hogy nagymértékben romlott a kereslet-kínálat illeszkedése, hogy egyidejűleg mutatkozik felesleg és hiány, hogy jelentősen megnőtt a nem a szakmájukban dolgozók aránya, hogy a végzetek tömegesen dolgoznak képzettséget nem igénylő munkakörökben, ugyanakkor a vállalatok sokasága számol be szakmunkáshiányról. Számos jel utal az alapkészségekre, a funkcionális írástudásra, a logikai készségekre, a szociális jártasságok hiányosságaira. Az említett tanulmányok érvelése szerint ezek játszanak főszerepet a válságtünetek előidőzésében.

Kezdjük a foglalkoztatással, ami első látásra nem mutat semmi aggasztót⁴. Érdekes megvizsgálni a különböző iskolai végzettségű csoportok foglalkoztatási esélyét az érettségizettekhez viszonyítva 1970 és 2005 között. Ha az érettségizetteknek nulla értéket kapnak, és hozzájuk mérjük a diplomások, a szakmunkás és az általános iskolai végzettségűek foglalkoztatási esélyeit – az életkor hatásának kiszűrésével –, akkor azt tapasztaljuk, hogy '90-ben egyszerűen szétrobbant a munkaerőpiac, de közben a szakmunkás végzettségű férfiak foglalkoztatása nagyjából az érettségizettek szintjén maradt. Ez így első látásra nem mutat semmi aggasztót.

A nőknél bekövetkezett egy viszonylagos romlás a hosszabb ideig tartó javulás után. Az érettségizett nőkhöz képest a szakmunkás végzettségűek – amin mindvégig az érettségit nem szerzett szakmunkást értem – foglalkoztatási esélyei romlottak, de nem súlyos mértékben.

A fentiek szerint a foglalkoztatási szint viszonylag magas maradt, a magyar munkaerőpiacnak kellene a szakiskolák végzettjei – de nem akármilyen munkakörökben. Az adatok azt mutatják, hogy a nem a szakmájukban dolgozók aránya a 35-40%-os szintről 60%-ra nőtt a rendszerváltás óta. A nem a szakmájukban dolgozók zömmel képzettséget nem igénylő munkakörben dolgoznak, általában a segédmunkás béré-

4 A cikkhez kapcsolódó adatok megtalálhatóak a lap elektronikus mellékletében ([www.mszt.iif.hu/Szakképzési Szemle+](http://www.mszt.iif.hu/Szakképzési_Szemle+) / Szakképzési Szemle 2009/3 – elektronikus melléklet / Köllő János: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért

ért. A hagyományos segéd munkákban – amin azokat a szakmákat értem, amelyek a kései szocializmusban tipikusan általános iskolát végzettekkel működtek – dolgozik a szakmunkás végzettségűek 40%-a, és az arányuk közel áll a 80%-hoz ezekben a foglalkozásokban, vagyis dominánssá váltak a legegyszerűbb foglalkozásokban.

Talán nem kell sokat magyarázni azokat a válságtüneteket, melyeket a bérek alakulása mutat. Itt megint az érettségizettekhez mérünk, az életkor, az ágazati összetétel, a lakóhely hatásának kiszűrésével. Ha megnézzük, hogy miként alakult a nyolc osztályt végzettek, illetve a szakiskolát végzettek keresete az érettségizettekhez képest, akkor azt láthatjuk, hogy közel 90%-ról alig több mint 70%-ra csökkent a szakiskolai végzettségű nők keresete, és sokkal közelebb került az általános iskolát végzettek béréhez, mint ezelőtt húsz, vagy akár csak tíz évvel. Férfiaknál ugyanezt látjuk: a minimálbér emeléseinek időszakában volt egy ugrás felfelé, ami nagyon hamar elenyészett, mert a minimálbér második emelése már az érettségizettek bérét is érintette, így, relatív értelemben ismét visszaesett a keresetük.

A gazdaság különböző területein különböző mértékben veszített értékéből a megszerzett oklevél. Megvizsgáltuk – 2005-ös adatok alapján –, hogy a diplomások, az érettségizettek, a szakközépiskolát végzettek, a szakmunkások, illetve a szakiskolát végzettek keresete mennyivel múlja felül az általános iskolát végzettek bérét. A segéd munkák területén, az összeszerelőknél, az iparban nagyon szerény mértékű a bérelőny, de mégiscsak megmaradt. A kereskedelemben, a szolgáltatásokban és a fehér galléros foglalkozásokban azonban semmilyen kereseti többlet nem mutatható ki a szakmunkás végzettségűek esetében.

Szokták mondani, hogy a vállalatok nagyon magas béreket kínálnak a szakmunkásoknak, gyakran még a vezérigazgatónál is többet keresnek a jó szakmunkások, illetve azt is, hogy a bérek ilyen mértékű csökkenése alapvetően a „gyerekanyag” romlása miatt következett be. Ezt nem támasztják alá az adatok, ugyanis 2007-ben 15% körül volt azoknak az érettségit nem szerzett szakmunkásoknak az aránya, akik többet kerestek az átlagos érettségizettnél, és csupán 2% volt azok aránya, akik többet kerestek az átlagos diplomásnál. Ez azt jelenti, hogy ha a jó képességű gyereket szakiskolába adom, akkor 98% az esélye arra, hogy kevesebbet keressen, mint egy átlagos diplomás. E mellett csupán két ezrelék azoknak az aránya, akik többet keresnek egy átlagos vezetőnél, beleértve a középvezetőket és a kisvállalat-tulajdonosokat is.

A másik fontos dolog, hogy a keresetek nem a képzések szűkülése után csökkentek a mai szintre, hanem az azt megelőző öt-tíz évben. Természetesen az is további keresetsökkenést okozhat, hogy ma a szakiskolákban szerényebb átlagos képességű gyerekek tanulnak, de nem ez az oka annak, ami mára kialakult. Sőt, a nagy csökkenés abban az időben kezdődött, amikor még bővült a szakiskolai képzés volumene.

Végül a válság legfontosabb tünetének az tekinthető, amit arról tudunk, hogy milyen szinten állnak a szakiskolát végzettek alapkészségei. Itt egy olyan adatfelvétel eredményeivel szeretnék érvelni, amiről sajnálatosan keveset tud a magyar közvélemény, sőt a magyar közgazdasági, illetve az oktatáskutatás is. Ez a nemzetközi felnőtt

írásbeliség vizsgálat (IALS). Egyszerűen azért tudunk erről keveset, mert nagyon hosszú időre elzárták az adatokat. Tíz évvel ezelőtt vett részt Magyarország ebben a 23 országot felölelő felvételen Csehországgal, Lengyelországgal és Szlovéniával együtt. Ezek a reprezentatív lakossági mintákon alapuló adatok alapvetően a funkcionális írástudásról szólnak egyfelől, illetve a munkahelyen előforduló írás-olvasási, számolási követelményekről másfelől. Ezeket a készségeket a PISA, a TIMSS⁵ és más iskolai vizsgálatokhoz hasonlóan nem a tananyag lekérdezésével, hanem úgy próbálták mérni, hogy tudják-e használni az emberek azokat a tudáselemeket, amiket az iskolában, a munkában, a mindennapi életben sajátítottak el. Nagyon egyszerű szövegeket – rövid híreket, időjárásjelentést és hasonlót – kellett értelmezniük, menetredekert és recepteket megérteni, valamint nagyon egyszerű számolási feladatokat megoldani. Azért irányult éppen erre a felvétel, mert jól tudjuk az oktatáskutatás irodalmából, hogy mindennemű tanulási és alkalmazkodási képességnek a funkcionális írástudás jelenti az alapját. Mit tudhatunk meg ebből az adatfelvételtől? Az egyik, hogy milyen munkahelyeken dolgoznak a szakmunkás végzettségűek ezen alapkészségek szempontjából. A második, hogy miként hatnak a szakmunkás végzettségűek iránti keresletre a munkahelyi írás-olvasási, logikai követelmények, illetve ha ezek szigorúbbak, vagy számosabbak, az hogyan változtatja meg a munkaerő összetételét Magyarországon és a többi kelet-európai országban, Nyugat-Európa-hoz, vagy Amerikához hasonlítva. A harmadik, amit megtudhatunk, az az, hogy milyen alapkészség szintek alakultak ki a magyarországi népességben, különös tekintettel a szakmunkás végzettségűekre, valamint az előző két szempontra, és végül, hogy milyen irányban változik az alapkészségek iránti kereslet.

Milyen munkahelyeken dolgozunk, dolgoztunk tíz évvel ezelőtt? A felvételen tizenhárom különböző típusú írás-olvasási feladat különböztethető meg – a szó szoros értelmében vett írás-olvasási feladatoktól a tárgyak megméréseig –, tehát nagyon egyszerű dolgokról van szó. A nem kelet-európai országoknál azt látjuk, hogy semmilyen írás-olvasási feladatot nem követelt a munkahelyeknek körülbelül a 7%-a, illetve a másik végleten, a munkahelyek 3-4%-ánál tizenhárom különböző típusú írás-olvasási feladattal kellett bajlódniuk a munkavállalóknak. A közép-kelet európai országokban nagyon nagy mértékben torzult a munkahelyi szerkezet, és még tíz évvel a rendszerváltás után is az olyan típusú munkahelyek domináltak, amelyek nagyon keveset mozgósítanak az említett alapkészségekből. A szakmunkásoknál a munkahelyeknek körülbelül a 13-14%-a – ez a nyugati érték duplája – semmilyen írás-olvasási feladatot nem követelt meg és az egy-, kettő, három, négyfeladatos munkahelyekből is nagyon kevés volt.

A másik fontos dolog, amit láthatunk, hogy miként rendel egymáshoz a nyugati, illetve a keleti piac a különböző iskolázottságú munkaerőt és a különböző követelményszinteket támogató munkahelyeket. Itt az utóbb említettek háttérét vizsgálja

5 A TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study – A matematika és természettudomány nemzetközi összehasonlító teljesítménymérése)

a modell, vagyis, ha az írás-olvasási követelmények száma egyről kettőre, háromról négyre, ötről hatra, illetve még magasabbra ugrik, akkor az hogyan változtatja meg a munkaerő összetételét, jelesül, hogyan változtatja meg a 0-10, 11 vagy annál több osztályt végzettek arányát. (A 11 osztály Kelet-Európában gyakorlatilag a szakiskolai végzettséget jelenti). Különösen érdekes az összehasonlítás Nagy-Britanniával, Írországgal és Finnországgal, ahol a felvétel idején alacsony volt a képzetlen munkaerő foglalkoztatása.

A megvizsgált nyugati országokban, amennyiben egyről kettőre ugrik az írás-olvasási feladatok a száma, akkor a tíz osztályt végzett munkavállalók részaránya jelentősen csökken, és egy picit növekszik a tizenegy osztályt végzetteké (akik ott nem szükségképpen szakmunkás képzettségűek). Ahogy haladunk az igényesebb munkakörök felé, egyre nagyobb hatása van plusz egy írás-olvasási feladatnak a munkaerő összetételére, és egyre nagyobb mértékben szorulnak ki a munkahelyekről az alacsony iskolázottságúak. Ezek a hatások sokkal erősebbek a kelet-európai országokban, még az ipari termelésben is. Ha a szolgáltatások nem fizikai munkaköreire vonatkozó becslést vizsgáltuk volna, akkor egészen durva különbséget látnánk, de szándékosan az ipari termelőmunkásokra korlátozom a figyelmet, mert még itt is kimutatható egy nagyon erős kelet-nyugati kontraszt. Kelet-Európában, ha egyről kettőre ugrik az ilyen feladatok száma, akkor az óriási mértékben csökkenti azt általános iskolai végzettség iránti keresletet, és növeli meg – nem jelentéktelen mértékben – a szakiskolai végzettség iránti keresletet. Amikor már három, öt, hét, kilenc stb. különböző írás-olvasási feladatnál tartunk, akkor a munkakör minden további differenciálódása mind a két munkafajta keresletének nagyfokú csökkenését implikálja. Egyszerűbben fogalmazva Közép-Kelet-Európában szélsőséges mértékben koncentrálódott és koncentrálódik az érettségit nem szerzettek foglalkoztatása a nagyon egyszerű munkahelyeken. Ez igaz ágazatokon és foglalkozásokon belül is, vagyis nem azért van, mert a rendszerváltás idején az ipar összeesett és a szolgáltatások bővültek.

Annak, hogy nekünk ilyen munkahelyeink vannak, voltak, és olyan iskolákba járunk, ahol ezekre a munkahelyekre készítettek fel minket, annak a nyomai kitörőhettelesen jelen vannak a felnőtt népesség alapkészségeinek alakulásában, és a szintjében.

Az alapkészségek szintjének létezik egy nagyon egyszerű mutatója, nevezetesen, hogy tizenöt teszten milyen pontszámot érnek el átlagosan a megkérdezettek. Az elért pontszám alapján alig van különbség fiatal diplomások között kelet és nyugaton: egy magyar diplomás fiatal nagyjából úgy olvas, ír, számol, ahogy a nyugat-európai társa. Ezért a fiatal diplomásokat referencia kategóriának tekintjük, és megvizsgálhatjuk, hogy a más iskolában végzettek hozzájuk képest milyen teljesítményt nyújtanak. Az idősebb diplomások (35 évnél idősebbek) Nyugat-Európában egy kicsit rosszabbul írnak, olvasnak, számolnak, mint a fiatalok, és ahogy haladunk a kevésbé iskolázott rétegek felé egyre romlik a teljesítmény. Ha Kelet-Európa egészét és Magyarországot hasonlítjuk össze a nyugat-európaiak teljesítményével, akkor az idősek esetében min-

den képzettségi fokozatban nagyjából hasonló lemaradást látunk. De a fiataloknál ez nem így van! A fiataloknál a diplomások közötti kelet-nyugati különbség lényegében eltűnt már tíz évvel ezelőtt is, és az érettségizettek, a 12-14 osztályt végzettek körében is nagyon picivé vált. Ugyanakkor a nyomát sem látjuk hasonló generációs felzárkózásnak azoknál, akik nem szereztek érettségit, sőt Magyarország esetében a 8 osztályt végzettek esetében romlás következett be, de nem csak a nyugathoz képest, hanem a nyolc osztályt régebben elvégzettekhez képest is.

Miért olyan nagy baj ez akkor, ha ugyan rosszak a képességek, de a munkahelyek sem követelnek olyan nagyon sokat? Legfeljebb egyfajta alacsony szintű egyensúly alakul ki. A helyzet azért nem ilyen megnyugtató, mert már az IALS-ból is látható volt, tíz évvel ezelőtt, hogy milyen óriási mértékben tolódnak el a munkahelyi követelmények a nyugat-európai, észak-amerikai minták felé. Különböztessük meg a régi és az új munkahelyeket (újnak tekintve azokat, amelyeket a felvétel előtti évben töltöttek be). A régi keleti munkahelyeken kevesebbet kellett írni, olvasni, számolni, ez igaz volt a diplomásoknál is, de ahogy megyünk lefelé az iskolai hierarchiában egyre nagyobb különbség mutatkozik a Kelet és Nyugat között. Az új munkahelyek esetében a kelet-nyugati különbség óriási mértékben csökkent, a diplomásoknál teljesen megszűnt, az érettségizetteknél picivel csökkent, de az igazán nagy eltolódást a fizikai munka világában látjuk. Ott nagyon nagymértékben szigorodtak az alapkészségekkel szembeni követelmények Közép-Kelet-Európa összes országában, közöttük Magyarországon is.

A munkaerő-piaci problémák egyik legfontosabb forrása tehát az, hogy hiányos alapkészségekkel rendelkező emberek próbálnak elhelyezkedni egy egyre komolyabb készségeket megkövetelő piacon.

Milyen oktatáspolitikai segíthet oldani az ebből eredő feszültséget? Ahogy említettem, én munkagazdász, munkaerőpiac-kutató vagyok, nem az oktatás szakembere, de az oktatási kerekasztal tagjaként közvetítenék egy-két ott megfogalmazódott javaslatot, egy olyan gondolatmenetet követve, ami logikusan következik az áttekintett adatokból.

Első helyen az alapkészségek fejlesztéséről kell beszélni, mert a jelenlegi helyzet kétségbeejtőnek nevezhető: a kompetencia és a PISA mérések, a lemorzsolódásra, az évisméltésre és buktatásra vonatkozó statisztikák mind-mind fenyegető képet festenek, amit Önök sokkal jobban ismernek, mint én. Azt is jobban tudják, hogy lényegében kudarcot vallott az a kísérlet – abban a formájában, ahogy megvalósult –, miszerint nagyobb súlyt kell kapnia az alapkészségek fejlesztésére irányuló alapképzésnek. Továbbá nyilvánvaló, hogy a fejlesztésnek a realitásokból kell kiindulnia, abból, hogy ebbe az iskolatípusba iskolázatlan szülők gyerekei járnak, akiknek ebbe az iskolatípusba történő bekerülési esélye nyolcszor nagyobb, mint az érettségizett, diplomás szülők gyerekeinek. Idejár a továbbtanuló roma gyerekek kétharmada, az érettségizett szülők gyerekeinek az aránya pedig a 25%-ot sem éri el. Ezeket a gyerekeket a szakképzés egy olyan általános iskolától kapja, ahol a végzettek megközelítőleg 20-25%-a funkcionális analfabétának tekinthető a mérések szerint.

Mi az útja annak, hogy az alapkészségek mégiscsak fejlődjenek a szakiskolai oktatás során? Erre vonatkozóan a Zöld könyv javaslata – ami Liskó Ilona nevéhez fűződik – egyfelől a szakközépiskola, vagyis az érettségit nem adó szakiskoláknak középiskolákba történő integrálása, másfelől a TISZK-ekben történő gyakorlati képzés fejlesztése. Én csak tolmácsolom ezt a javaslatot, miután nem tudok állást foglalni abban, hogy ez-e a hatékony forma, de egyike a lehetséges megoldásoknak, melyeket a Zöld könyv vonatkozó fejezete részletesen kifejti.

Milyenek az esélyek a kereslet és kínálat közelítésére? Ehhez két előzetes megjegyzést tennék. Az egyik, hogy a szakképzés *egészében* – az összehasonlító adatok szerint – nem rossz az illeszkedés Magyarországon, csak az érettségit nem adó szakképzésből kikerülteknél tekinthető igazán rossznak. Másfelől a szakiskolát végzetteknél az alkalmazkodási képességek problémái is gátolják, hogy egymásra találjon a kereslet és a kínálat. Egy szakmunkás legalább negyven évre készül, és számtalanszor kell alkalmazkodnia a technológiai változásokhoz, és kimutatható, hogy a szakmunkáshiányra elsősorban azok a vállalatok panaszkodnak, ahol technológiai változások mennek végbe.

A nagy kérdés az, hogy milyen jelzésekre támaszkodhat az a politika, amely javítani igyekszik ezen a helyzeten? Itt az egyik probléma, hogy távolról sem egyértelmű, hogy mindenki szeretné a kínálat közelítését a kereslethez, hiszen itt oktatói állásokról, a kialakult iskolák védelméről van szó, többek között. Az egyik támpont a keresleti előrejelzés lehet, ami nem a pillanatnyi vállalati igények összegzését jelenti, hanem egy bonyolult ökonometriai előrejelzési munkát, amihez nincsenek meg sem az adatok, sem a szakértelem, és a környezet is annyira labilis, hogy nagyon kevésbé lehet hinni a keresleti prognózisoknak. Jó jelzés lenne, hogy mire költenek a vállalatok, ezért gondolom, hogy itt lehet megfontolandó a gyakorlati képzés TISZK-ekben történő koncentrálása, egy olyan formába, amihez könnyebben tudnak csatlakozni a vállalatok, mint a jelenlegi széttagolt képzés finanszírozásához. A preferenciáikat ki tudják nyilvánítani azzal, hogy miben vesznek részt a mainál nagyobb mértékben – például tanulószervezőkkel a gyakorlati képzésben.

Fontos jelzés lenne az is, hogy mennyire sikeresek a végzettek, és bár a pályakövetési rendszer kiépítés alatt áll, ott – amennyire a tervezetekből meg lehet ítélni – komoly mintavételi problémák vannak. A kapott adatok erősen torzszak lesznek, miután nem véletlenszerű a megfigyelés, továbbá viszonylag kevés az életpályára vonatkozó adat a jelenlegi tervezetek szerint, ami megnehezíti az érdemi elemzést.

Fontos lenne komolyan venni, hogy mit akarnak a jelentkezők. Sajnálatos magyar hagyományként a tervezők nem hiszik el, hogy egy gyerek, vagy a szülei, illetve a társadalmi környezetük bizony többet tudhatnak arról, hogy merre mozdul a kereslet, mint a minisztériumi tervezők, akik nagyon rossz adatokkal, és gyakran alkalmatlan módszerekkel dolgoznak. Emlékeztetem a hallgatóság idősebb tagjait, hogy a szocializmusban miként tervezték például az esztergályosok képzését. Egy olyan folyamat végén, ami a vállalati igények lefaragásával, a gyerekek meggyúrásával, és kényszer-

beiskolázással próbálta közelíteni a keresletet és a kínálatot, végül körülbelül annyian dolgoztak esztorgályosként, mint amennyien nyolcadikos korukban szerettek volna esztorgályosként dolgozni – szép példájaként annak hogy esetenként a nép egyszerű gyermeke többet tud arról, hogy a munkaerőpiac merre fejlődik majd, mint a tervező.

Végül, de nem utolsó sorban, természetesen nem csak jelzésekre van szükség, hanem pénzre is, hiszen ez egy alulfinanszírozott szféra – erről Liskó Ilona tanulmánya megint csak részletesen szól.

Mivel az időm lejárt, csak néhány összefoglaló megjegyzést szeretnék tenni. Amennyire érzékeltetni lehetett ilyen rövid időben, kiderülhetett, hogy az alkalmazkodó képességet megalapozó alapkészség-fejlesztés a legfontosabb feladat, és ezt a feladatot a legnehezebben képezhető tanulók esetében kellene valamilyen módon elvégezni, egy olyan közegben, ahol ezzel szemben igen erős tanulói ellenállás mutatkozik az egyik oldalon, és igen erős vállalati ellenállás a másikon. A vállalatok természetesen jobban szeretnék, ha az ő éppen aktuális technológiájukra képeznék a gyerekeket, és kevésbé fontos nekik, hogy tudnak-e alkalmazkodni később a változásokhoz – ha nem tudnak, majd elbocsátják őket. Az ebben való közösségi közreműködés indokolatlan, a tervezőknek ennél messzebbre kell látniuk, még akkor is, ha ez megfelelő adatok és kiforrott módszerek hiányában ma nehéznek tűnik. Köszönöm szépen a figyelmet!

SZILÁGYI ANTAL • Az OKJ új vizsgarendszerével kapcsolatos tapasztalatok

Hölgyeim és Uraim! Szeretném előrebocsátani, hogy a mondandóm a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet adatbázisán alapul, és így mind a régi, mind az új OKJ-val kapcsolatban kitekinthetünk az iskolarendszerre és egy kicsit azon túlra. Igyekeztem konzultálni a Felnőttképzők Szövetségével és azokkal a partnerekkel, akik rendelkeznek vizsgaszervezési joggal a felnőttképzésben, hogy ne csak egy vizsgaszervező személyes tapasztalataira épülő mondókat tudjak Önöknek elmondani. Próbáljuk meg valóban számba venni azt a kialakult rendet, amelyet a törvények és a jogszabályok előírnak a számunkra.

Azzal szeretném kezdeni, hogy milyen tények állnak ma rendelkezésre a vizsgáztatásról, és azok mit mutatnak. A vizsgázók száma meghaladja a 160 ezret, és ennek körülbelül a negyede az új OKJ szerint vizsgázik⁶. Mostanra van már annyi vizsgáztató és vizsgáztatás, hogy le lehet szűrni a tapasztalatokat, és talán változtatási javaslatokat is meg lehet fogalmazni. Mit mutat a sikeresen vizsgázók aránya, az intézményrendszerek szerint? Az iskolarendszerben 29%, az iskolarendszeren kívül 71% a vizsgázók

6 A cikkhez kapcsolódó adatok megtalálhatóak a lap elektronikus mellékletében (www.mszt.iif.hu/ Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/3 – elektronikus melléklet / Szilágyi Antal Az OKJ új vizsgarendszerével kapcsolatos tapasztalatok